22/10/2022

Νεομάρτυρες της ελληνικής Εκκλησίας με παραδοσιακές φορεσιές, βράκες και φουστανέλες – Έκθεση στο Ηράκλειο

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Μία ξεχωριστή έκθεση με σπάνια έργα της χριστιανικής τέχνης παρουσιάζεται στο Μουσείο Χριστιανικής Τέχνης «Αγία

Αικατερίνη Σιναϊτών», στο Ηράκλειο Κρήτης.

Για πρώτη φορά, το κοινό θα μπορέσει να δει συγκεντρωμένες εικόνες που απεικονίζουν **Νεομάρτυρες της ελληνικής Εκκλησίας** με παραδοσιακές φορεσιές, βράκες και φουστανέλες και να παρακολουθήσει την εξέλιξη της εικονογραφίας των Νεομαρτύρων από τα πρώτα μετεπαναστατικά χρόνια (δεκαετία 1830) μέχρι σήμερα. Τα έργα συλλέχθηκαν κυρίως από ναούς της **Κρήτης** αλλά και από την υπόλοιπη **Ελλάδα** και εκτίθενται στον μοναδικής ομορφιάς χώρο του Μουσείου, που στεγάζεται στον παλαιό ναό της **Αγίας Αικατερίνης**, χτισμένο ήδη από τον 13ο αιώνα στην αρχική του μορφή.

Η έκθεση εγκαινιάζεται απόψε Σάββατο 22 Οκτωβρίου και θα λειτουργεί έως και το τέλος του χρόνου. Η επιμελήτρια της έκθεσης **Έφη Ψιλάκη** ανέφερε ότι στην έκθεση ο επισκέπτης μπορεί να δει 46 συνολικά αγιογραφίες από την Ελλάδα, τη Μικρά Ασία και τον Πόντο, κι ανάμεσα τους ο φημισμένος Άγιος Γεώργιος Φουστανελάς από τα Ιωάννινα, ο **Βρακοφόρος Άγιος Μανώλης των Σφακίων**, οι **Τέσσερις Νεομάρτυρες του Ρεθύμνου του Ιωάννη Φραγκόπουλου**, οι φουστανελάδες Άγιοι της Σαμοθράκης, η Αγία Αργυρή της Προύσας και πολλές ακόμα μοναδικής ομορφιάς και σπανιότητας αγιογραφίες.

Το παλαιότερο έργο της έκθεσης χρονολογείται από το 1836, ενώ τα νεότερα φτάνουν μέχρι τις ημέρες μας.

«Η έκθεση “Άγιοι Βρακοφόροι και Φουστανελάδες. Εικόνες Νεομαρτύρων από την Κρήτη και άλλες περιοχές” έχει ταυτόχρονα εικαστικό, θρησκευτικό, εθνικό και

κοινωνικό περιεχόμενο και ενδιαφέρον και φανερώνει την πολλαπλή σημασία του ενδύματος στη χριστιανική τέχνη. Η ορθόδοξη αγιογραφία αποτύπωσε και διέσωσε μέσα από την ενδυμασία πληροφορίες από την καθημερινότητα τής κάθε εποχής, παρέχοντας πολύτιμο λαογραφικό και ιστορικό υλικό» ανέφερε η κ. Ψιλάκη που πρόσθεσε ότι στα έργα της έκθεσης, ο ρόλος της ενδυμασίας *«έχει μία ακόμα μεγαλύτερη βαρύτητα, καθώς πολλά από αυτά ζωγραφίστηκαν σε δύσκολες εποχές και σε περιοχές που δεν είχαν ακόμη ενσωματωθεί στο ελληνικό κράτος (19ος- αρχές 20ού αιώνα)».*

Η ιστορική περίοδος κατά την οποία φιλοτεχνήθηκαν οι παλαιότερες αγιογραφίες της έκθεσης συμπίπτει με την απελευθέρωση από τον οθωμανικό ζυγό. Έτσι, όταν οι πλανόδιοι ζωγράφοι της Ηπείρου άρχισαν να ντύνουν τους νέους αγίους στις εικόνες τους με φουστανέλες, και οι Κρητικοί να απεικονίζουν τους δικούς τους με βράκες, το ελληνικό κράτος είχε μόλις γεννηθεί. *«Οι τοπικές ενδυμασίες κυριαρχούσαν σε ολόκληρο σχεδόν τον ελληνικό χώρο και οι Νεομάρτυρες απεικονίζονταν στις εικόνες ακριβώς όπως ήταν στην επίγεια ζωή τους. Οι εικόνες αυτές βρίσκονται επομένως σε άμεση συνομιλία με την κοινωνία και την*

εποχή κατά την οποία φιλοτεχνήθηκαν» εξήγησε η κ. **Ψιλάκη.**

Σε ό,τι αφορά το πώς προέκυψε η ιδέα για τη δημιουργία της έκθεσης, η κ. **Ψιλάκη** πρόσθεσε ότι *«είναι πολύ συγκινητικό να βλέπεις παντού στην Ελλάδα εικόνες Νεομαρτύρων. Οι καθαγιασμένες μορφές που οδηγήθηκαν κάποτε σε μαρτυρικό θάνατο για την προσήλωσή τους στη χριστιανική πίστη εξακολουθούν να διαδραματίζουν ένα σπουδαίο ρόλο, όχι μονάχα θρησκευτικό αλλά και εθνικό και κοινωνικό, καθώς αποτελούν σημεία αναφοράς των τοπικών κοινωνιών, άρα και στοιχεία κοινωνικής συνοχής. Σ' αυτή τη διαπίστωση οφείλεται η αρχική ιδέα και το Μουσείο Χριστιανικής Τέχνης "Αγία Αικατερίνη Σιναϊτών", στο οποίο έχω την τιμή να είμαι επιμελήτρια, την αξιοποίησε με τον καλύτερο τρόπο. Αποφασίσαμε να οργανώσουμε μια πρωτότυπη έκθεση που να εξετάζει σφαιρικά το θέμα και να αποτυπώνει τις ιδιαίτερες ιστορικές συγκυρίες που οδήγησαν στην εικονογραφία των Νεομαρτύρων αλλά και τη σημερινή πραγματικότητα που είναι εξίσου ενδιαφέρουσα καθώς διαρκώς φιλοτεχνούνται καινούργιες εικόνες, ανεγείρονται νέοι ναοί και ανακαλύπτονται σε αρχειακές πηγές άγνωστοι μέχρι σήμερα μάρτυρες».*

Η έκθεση περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικές εικόνες από τα πρώτα χρόνια μετά την επανάσταση του 1821 μέχρι τις μέρες μας και από πολλές περιοχές της Ελλάδας, θέλοντας να αναδεχθεί η καθολικότητα του φαινομένου και η έκταση που έχει προσλάβει τις τελευταίες δεκαετίες. «Ειδικότερα παρακολουθούμε την εξέλιξη της εικονογραφίας από την εποχή που κάποιοι τολμηροί ζωγράφοι αποφάσισαν να εικονίσουν τους Νεομάρτυρες όχι με ρωμαϊκούς χιτώνες που παρέπεμπαν στους μάρτυρες των πρώτων χριστιανικών χρόνων αλλά με βράκες και φουστανέλες, δηλαδή με ενδυμασίες που δημιουργούσαν όχι μόνο νέους εικονογραφικούς τύπους αλλά και νέα ηθικά πρότυπα, θρησκευτικά και κοινωνικά» ανέφερε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ η κ. **Ψιλάκη** η οποία συμπλήρωσε ότι *«είναι ενδιαφέρον το ότι οι τοπικές ενδυμασίες καθιερώθηκαν σε περιοχές που μετά τη Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση είχαν μείνει έξω από τα όρια του ελληνικού κράτους, όπως είναι η Κρήτη και η Ήπειρος. Πριν ακόμη ανακηρυχθούν επισήμως άγιοι, οι σεπτές εικόνες τους τοποθετούνταν στους ναούς και οι ίδιοι αποτέλεσαν πρότυπα για τις αγωνιζόμενες κοινωνίες εκείνης της εποχής. Οι πιστοί έβλεπαν οικείες μορφές στα εικονοστάσια τους, ανθρώπους καθημερινούς που ανυψώθηκαν σε άλλο επίπεδο και κατατάχτηκαν στη*

χορεία των αγίων».

Ο επισκέπτης της έκθεσης θα δει σεπτές μορφές, άλλες γνωστές και άλλες άγνωστες στο ευρύτερο κοινό, όπως ο **Άγιος Οδυσσέας,** ο Άγιος Θεοχάρης, η Αγία Μαρία η Μεθυμοπούλα, ο Άγιος Θεόδωρος ο Αλικαρνασσεύς, ο Άγιος Αρναουτογιάννης ο Δραγάτης, ο Άγιος Μανώλης ο Σφακιανός, η Αγία Ανεζίνα από την Κίσαμο, ο Άγιος Μαθιός, η Αγία Μαρία η Καρατάσαινα, ο Άγιος Μύρων ο ράφτης, οι Άγιοι Μιχαήλ και Θεόδωρος από τη Σαμοθράκη, η Αγία Αργυρή από την Προύσα και άλλοι πολλοί.